

INTERVIEW CAROLA SCHOUTEN

‘Verhoging van het pensioen, dát is wat de mensen nodig hebben’

Na lange debatten over de nieuwe Pensioenwet is de Tweede Kamer in de greep van de twijfel: is dit de goede wet op het goede moment? Juist wél, betoogt minister Carola Schouten: ‘Het nieuwe stelsel maakt nu al verschil.’

Door **Gijs Herderscheë** Foto **Jiri Büller**

De pensioenfondsen staan er riant voor. De pensioenen van ouderen en de pensioenopbouw van werkenden worden fors verhoogd: 14,5 procent in de bouw, 12 procent bij het ambtenarenfonds ABP, 6 procent in de zorg.

En toch buigt het parlement zich over een pensioenhervorming. De collectieve pot, in totaal ruim 1.400 miljard euro, wordt straks (per pensioenfonds) verdeeld over individuele rekeningen. Je pensioen wordt afhankelijk van de ingelegde premie plus het rendement. Zo kan je pensioen lager worden als de beleggingen tegenzitten, of hoger als het goed gaat. Iedere werknemer legt geld in op zijn eigen rekening. Dat betekent dat de werknemer van middelbare leeftijd, zeg 40 tot 50 jaar, de subsidie die hij nu krijgt van jongere collega’s kwijtraakt en daarvoor moet worden gecompenseerd.

De Tweede Kamer hikt er tegenaan. Honderden vragen van de pensioenspecialisten in de Kamer beantwoordde het ministerie al, er is ruim zeventig uur gedebatteerd. Toch volgt in de komende weken nog meer debat voordat de Kamer tot een oordeel durft te komen.

Centrale vraag, binnen en buiten de Kamer: waarom zou Nederland hieraan beginnen? Carola Schouten, minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen, verantwoordelijk voor het wetsvoorstel, kent geen twijfel.

‘We zien nu al dat het nieuwe stelsel verschil maakt. De fondsen mogen nu de soepele regels van het nieuwe stelsel gebruiken. Daardoor kunnen veel pensioenen zo ruim verhoogd worden, hoewel we nog in het oude stelsel zitten. Om even de zorg te pakken, op basis van de regels van het huidige stelsel zouden die pensioenen helemaal niet omhoog kunnen. Nu. Nu kunnen ze met 6 procent omhoog.

‘Dat toont aan dat de pensioenen in het nieuwe stelsel eerder omhoog kunnen. Dat blijkt ook uit vergelijkingen die

fondsen hebben gemaakt tussen het huidige en het nieuwe stelsel. Dat is essentieel nu de koopkracht zo onder druk staat.

‘In het huidige stelsel beloven we zekerheid van het pensioen. Maar de afgelopen tien, twaalf jaar stond die zekerheid stabiel op nul, geen verhoging. Dat betekende jarenlang koopkrachtverlies omdat er wel inflatie was. Zelfs in economisch goede tijden kregen ouderen geen verhoging terwijl de pensioenvermogens enorm stegen. Juist omdat we die zekerheid beloofden. Dat is de rare paradox: doordat we zo veel zekerheid bieden, moeten pensioenfondsen zó terughoudend zijn met verhogingen dat het er niet meer van kwam.

‘Maar het nieuwe stelsel gaat over meer. Ook de arbeidsmarkt is veranderd. Vrijwel niemand werkt nog veertig jaar bij één baas. Het maakt voor je pensioenopbouw nogal wat uit wat voor soort trekking je hebt. Tot je 45ste komt je inleg vooral bij oudere collega’s terecht. Als je vroeg bent begonnen en eerder wilt stoppen, benadeel je jezelf omdat je juist in die laatste jaren voor pensionering veel opbouwt. In het nieuwe stelsel maakt dat minder uit. Jouw inleg is voor jou, het rendement ook. Dat bepaalt je pensioenhoogte. Je gaat dat ook zien op het persoonlijke overzicht dat iedereen krijgt. Het wordt transparant.’

Hoe solidair is het stelsel dan nog, met die individuele rekeningen?

‘Het is heel solidair. Het is jouw aandeel in de gezamenlijke pensioenpot. We blijven risico’s delen en gezamenlijk beleggen. Er is wel verschil in risico. Jonge groepen kunnen meer beleggingsrisico nemen omdat ze nog lang te gaan hebben tot hun pensioen. Voor oudere groepen moeten die risico’s minder groot zijn.

‘Nog een solidair punt: als je lang leeft en je eigen pensioenrekening is leeg, dan houd je gewoon je pensioen. Het omgekeerde is ook waar – als je sterft zonder partner en er staat nog geld op je rekening, dan blijft dat bij het fonds. Dat

“**Het nieuwe stelsel is heel solidair. Het is jouw aandeel in de gezamenlijke pensioenpot. We blijven risico’s delen en gezamenlijk beleggen**

doen we omdat we solidair zijn met elkaar.’

Het pensioen wordt wel onzekerder. Als het slecht gaat met de beleggingen, worden de pensioenen verlaagd. Dat is toch geen wenkend perspectief?

‘Daarom leggen fondsen een solidariteitsreserve aan. Daarmee kunnen schokken worden opgevangen zodat pensioenen niet meteen worden verlaagd. Bovendien krijgen fondsen tien jaar de tijd om klappen uit te smeren. Daalt de waarde van de beleggingen 10 procent, dan kan dat worden uitgesmeerd tot 1 procent per jaar in de komende tien jaar. Dat kan dan worden weggestrept als in die jaren de beleggingen weer in waarde stijgen.’

Is de timing niet beroerd? De fondsen staan er nu opeens weer goed

voor dankzij de rente die is opgelopen, maar de beleggingen zijn in elkaar geklapt, net nu u die beleggingen belangrijker maakt voor de waarde van de pensioenen.

‘De rente blijft straks mede van invloed bij het berekenen van het te behalen pensioen. Over timing gesproken, de meeste fondsen staan er nu goed voor, juist door die gestegen rente. Dat was vorig jaar nog heel anders. De overgang is nu, met hogere dekkingsgraad, makkelijker dan in onderdekking. Maar die overgang doen we niet volgende week. Daar trekken we vier jaar voor uit, tot 2027. Ik weet ook niet hoe de rente of de economie er volgende jaar voorstaat of over twee jaar of tien jaar.

‘Dit is geen hervorming voor morgen of overmorgen maar voor de komende decennia. Daar is dit stelsel voor bedoeld. Het is ook bedoeld om de inflatie, die

“**Jouw inleg is voor jou, het rendement ook. Dat bepaalt je pensioenhoogte. Je gaat dat ook zien op het persoonlijke overzicht dat iedereen krijgt**

Carola Schouten, minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen.

grootste onzekerheid nu, beter tegemoet te treden met pensioenverhogingen. Dat is wat de mensen nodig hebben.’

Iedereen kijkt naar de overgang. Wie erop achteruitgaat, wordt boos. Voor gepensioneerden gaat het om hun dagelijks brood, zij willen garanties.

‘Pensioenfondsen zijn verplicht om aan de deelnemers uit te leggen wat ze doen. Ze moeten het vermogen evenwichtig verdelen, geen groepen bevoordelen of benadelen. Verantwoording afleggen, uitleggen. Er zijn ondergrenzen aan wat je minimaal meekrijgt, minimaal 95 procent van wat er voor jou op de balans van het fonds staat. Het fonds moet verklaren waarom iemand krijgt wat hem wordt toebedeeld. Ieder wordt door zijn fonds geïnformeerd over zijn pensioen voor en na de overgang. Bij elk fonds komt er een klachtenprocedure. Daarnaast komt een externe klachteninstantie. Als ook dat onbevredigend is, kunnen mensen altijd nog naar de rechter.’

Wordt de uitkering aan gepensioneerden gegarandeerd bij de overgang?

‘Dat ligt aan het fonds. Die kunnen daarvoor kiezen. Let wel: in het huidige stelsel zijn ook geen garanties, er zijn, ondanks alle zekerheden, ook pensioenen verlaagd.’

Eerst wordt de pot verdeeld. Daarna begint het sparen voor de solidariteitsreserve. Dat maakt de pensioenen de eerste jaren toch extra onzeker omdat slechte beleggingsresultaten nog niet kunnen worden opgevangen?

‘Er kan meteen worden begonnen met een reserve als het fonds nu al een buffer heeft omdat het er goed voor staat. Dit zijn echt besluiten die elk fonds moet nemen en zelf moet uitleggen.’

De oppositie vindt het wetsvoorstel broddelwerk. Na uren debat kwam u nog met een wijzigingsvoorstel. Ook zijn er nog geen toekomstscenario’s waarmee de fondsen aan het werk kunnen.

‘Ik hecht erg aan een zorgvuldige behandeling van dit wetsvoorstel. Ik geloof oprecht dat we daarmee bezig zijn. We hebben er 70 uur debat op zitten, duizenden vragen beantwoord, we gaan het nu nog een keer artikelsgewijs doornemen. Ik zal de toezichthouder, De Nederlandse Bank, vragen snel te komen met berekeningen over toekomstscenario’s. Die kunnen dan nog worden meegenomen in het volgende plenaire debat in de Tweede Kamer. Ik ga ervan uit dat de Eerste Kamer er daarna ook nog wat van vindt.

‘Tegelijkertijd is het ook belangrijk dat er op enig moment duidelijkheid komt. Weet ook dat dit geen wet is van het kabinet alleen, maar ook van vakbeweging, werkgevers, pensioenfondsen – er is een breed maatschappelijk draagvlak. Maar zolang onduidelijk is wat de politiek doet, tasten de fondsen in het duister bij hun besluiten over de pensioenverhogingen voor komend jaar.

‘Als ze in het huidige stelsel zouden blijven, betekenen de verhogingen dat vooral jongeren de indexatie van ouderen betalen. Ik wil een stelsel dat toekomstbestendig is, voor alle generaties, voor jong en oud, met zekerheid van een goed pensioen. Dan moet de politiek die keuze wel maken, anders blijft het onzekerheid troef.’

Deze verbouwing haalt veel overhoop. Is er een alternatief, een

overzichtelijke verbouwing van het huidige stelsel met een vaste rekenrente van, zeg, 2 procent? Met die rente berekenen de fondsen dan hun verplichtingen. Omdat de rente jarenlang idioot laag was, stonden de fondsen er slecht voor.

‘Over de rekenrente is tien jaar uitputtend maar vruchteloos gediscussieerd. Daar komen we niet uit. Maar vakbonden en werkgevers zien ook dat in het huidige stelsel knopen zitten die je er niet uit kunt halen. Bijvoorbeeld doordat mensen niet meer 40 jaar bij één baas werken. Er is ook meer transparantie nodig – wat heb ik aan premie betaald, wat krijg ik daarvoor? Het lijkt onzekerder maar het geeft meer uitzicht op pensioenverhoging.’

De overgang kost handenvol geld. Leuk voor accountants, actuarissen, ict’ers.

‘Ja, dit kost geld, maar relatief valt het mee als je kijkt naar het totale pensioenvermogen waarover het gaat. We moeten ook zien dat we er een nieuw stelsel voor terugkrijgen dat decennia mee kan. We gaan nu opeens makkelijk voorbij aan tien jaar frustratie van ouderen over achterblijvende pensioenen. We vergeten snel.’

Ook omdat de Europese Centrale Bank eindelijk een normaal rentebeleid voert.

‘Als ik de gave had om alle externe schokken te kunnen voorspellen dan had ik een andere baan gehad. Het nieuwe stelsel moet daar wel tegen bestand zijn, het huidige is dat niet. Als de rente laag wordt, moet het nieuwe stelsel daartoe kunnen. Dat kan het.’

In 2006, toen de huidige Pensioenwet unaniem werd aangenomen door Tweede en Eerste Kamer, heeft niemand het effect doordacht van de aanhoudend lage rekenrente. Deze hervorming is vele malen complexer. Wie garandeert dat nu niet weer iets over het hoofd wordt gezien?

‘Een wet is geen statisch begrip. Een wet kan aangepast als dingen niet goed gaan. Is dit een perfecte wet? We zullen ongetwijfeld tegen dingen aanlopen waarvan we zeggen: dat moeten we anders doen. Dan kunnen we aanpassen.’

Nog een imperfectie, het nabestaandenpensioen. Daar zitten volgens de Kamer ook nogal wat gaten in. Dat pensioen is weg als iemand een tijdje stopt met werken, bijvoorbeeld om mantelzorg te verlenen.

‘Het nabestaandenpensioen ligt me erg na aan het hart omdat ik van nabij weet hoeveel dat kan uitmaken. Ik vind het echt heel onterecht dat het beeld wordt neergezet dat het alleen maar slechter wordt. Dat is pertinent niet waar. Daar ben ik echt heel fel op. Juist voor de jonge weduwen en weduwnaars is het een enorme verbetering. Nu blijven zij vaak met lege handen achter. Straks is er voor de pensioenleeftijd een soort levensverzekering, met goed nabestaandenpensioen, ongeacht of iemand één jaar of zes jaar heeft gewerkt. Dat is echt een heel grote verbetering. Bij werkloosheid loopt die verzekering door net zolang als de WW-uitkering.

‘Als iemand uit dienst gaat, loopt de verzekering drie maanden door. Dan moet je pensioenfonds je erop wijzen dat die daarna stopt, maar dat je de verzekering kunt voortzetten via je pensioenvermogen. Dat kan dus ook als je mantelzorg gaat verlenen. Na pensionering blijft het nabestaandenpensioen zoals het is.’